HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

באפרה אין מועלין אמר רב אשי שתי תקנות הואי דאורייתא בה מועלין באפרה אין מועלין כיון דחזו דקא מזלזלי בה וקא עבדי מיניה למכתן גזרו ביה מעילה כיון דחזו דקא פרשי מספק הזאות אוקמוה אדאורייתא: ת"ר [א]פר [א]העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים בתחילה מגבין להן דברי ר' יהודה ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין והתניא איפכא [ב]הי מינייהו א] אחריתא אמרוה רבנן קמיה דרב אשי לימא קמייתא אחריתא דשמעינן ליה לר"ש דחייש לפשיעה אמר להו רב אשי אפי' תימא בתרייתא אחריתא כי קא חייש ר"ש לפשיעה במילתא דלית בהו כפרה בגווה במילתא דאית להו כפרה בגווה לא חייש ר"ש לפשיעה מאי הוי עלה א"ל רבה זוטי לרב אשי ת"ש דתניא [1]את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו לרבות פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים שבאין מתרומת הלשכה דברי ר"ש: ושלימה היתה קריבה וכו': א"ר חייא בר אבא בעי רבי יוחנן שלימה שחרית ושלימה בין הערבים או דילמא שלימה שחרית ובטילה בין הערבים אמר רבא ת"ש [ג]שמיני בחביתים ואם איתא דבטילה בין הערבים הא זמנין דלא משכח ליה שמיני בחביתים ה"ד דמת כ"ג ולא מינו אחר תחתיו אמרוה רבנן קמיה דרבי ירמיה אמר [ד]בבלאי טפשאי משום דיתבו באתרא דחשוכא אמרי שמעתתא דמחשכן אלא דקתני [ה]שביעי בסלת תשיעי ביין ה"נ דלא בטלי [2]מנחתם ונסכיהם [ו]בלילה מנחתם ונסכיהם אפילו למחר אלא [ז]דאי לא קתני ה"נ דאי לא קתני אהדרוה קמיה דרבא אמר מבישותין אמרי קמייהו מטיבותין לא אמרי קמייהו ב] (א) והדר אמר רבא הני נמי טיבותין היא [ח]אמר קרא [3]סלת מנחה תמיד הרי היא לך כמנחת ג] תמידין מאי הוי עלה אמר ר"נ בר יצחק ת"ש דתניא שלימה [ב]שחרית ושלימה בין הערבים א"ר יוחנן פליגי בה אבא (ט) יוסי בן דוסתאי ורבנן אבא יוסי בן דוסתאי אומר מפריש לה שני קמצים של לבונה קומץ שחרית וקומץ בין הערבים ורבנן [ג]אמרי מפריש לה קומץ אחד חצי קומץ שחרית וחצי קומץ בין הערבים במאי קמיפלגי אבא יוסי בן דוסתאי סבר לא אשכחן חצי קומץ דקריב ורבנן סברי לא אשכחן עשרון דבעי שני קמצים בעי רבי יוחנן כהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו

לרבנן

הי מינייהו ד] **אחריתי.** איזו נאמר באחרונה שנסמוך עליה ה] דשמא הדר ביה מאידך משום דקי"ל (עירובין דף מו:) ר' יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה: **קמייתא.** דקתני לר"ש שבאין מן הלשכה ו]: **דלית בהו כפרה.** מנחת כהן ליתא ליורשים כפרה בגוה אבל פר העלם דבר כפרה לציבור היא: **קרבני לחמי לאשי.** ריבה הכתוב קרבנות הרבה דכל הני לשון קרבן נינהו: **לרבות פר העלם** ז]. דבאין מתרומות הלשכה כתמיד דבתמיד משתעי ואע"ג דלאו אדעתא דהכי הביאו שקליהם שהרי לא היו יודעים שיחטאו אפ"ה מרבה להו קרא: **דברי ר"ש.** וכיון דמקרא יליף עיקר הוא ח] הך (ט) היא (ג) דאחריתא: **שמיני בחביתין.** במסכת תמיד (דף לא:) מני (ד) לכהנים י"ג העסוקים בתמיד בין בבקר בין בערב זה בכך וזה בכך: **באתרא דחשוכא.** דבבל עמוקה היא דכתיב האומר לצולה חרבי (ישעיה מד): **שביעי.** מקריב הסלת דמנחת נסכי תמיד: **תשיעי ביין ה"נ דלא בטלי.** לעולם והא קיימא לן מנחתם ונסכיהם בלילה כו' דאם לא הקריבו היום נסכים יקריבום למחר וכגון שלא קדשו בכלי דלא נפסלו בלינה אלמא זימנין דקרב תמיד בלא נסכים: **אלא דאי.** לא הוו נסכים לא קתני ה"נ גבי חביתין דאי מת כ"ג לא קתני ולעולם אם מת בטילה כל בין הערבים עד שיעמוד כהן אחר: **אהדרוה לקמיה דרבא.** הא דקאמר רבי ירמיה בבלאי טפשאי: **מבישותין אמרי קמייהו.** כשאנו אומרים שום טעם שאינו יפה אומרים אותו השומעין לפני בני ארץ ישראל: **מטיבותין.** כי אמרי' מילי מעלייתא לא אמרי להו קמייהו: **הא נמי.** דאמרן דאינה בטילה מטיבותין היא דיפה אמרתי ט] (דאי לא) (י) דנפקא לי מקרא דכתיב בחביתין (ויקרא ו) סלת מנחה תמיד מה תמיד אינו בטל אף היא אינה בטלה (כ): **מאי הוי עלה.** כרבא או כרבי ירמיה: **פליגי בה.** בחביתי כ"ג שלא מת: **מפריש לה שני קמצין של לבונה.** כשהיה מביא עשרון שלם מביתו מביא עמו שני קמצים לבונה ומקריב האחד לחצי עשרון של שחרית והאחד לחצי של בין הערבים:

ולא

ואין מועלין באפרה. תימה תיפוק ליה דאפר הקדש מותר כדאי' בסוף תמורה (דף לד.) ולמאן דמוקי (ל) הא דתניא אסור בנפלה דליקה מאיליה דלא הוי איניש דלמעול ניחא אלא למאן דמוקי לה בתרומת הדשן [התם] ובפ' כל שעה (פסחים דף כו:) קשיא וי"ל דשאני הכא דכל מצוותה לשריפה עומד ועוד נראה דטעם דהתם משום דאין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו אבל הכא אכתי לא איתעביד:

דקא עבדי למכתן. רב אשי לטעמיה דאמר במסכת מכות (דף כא.) דאפר מקלה מותר להניח על מכתו משום דמכתו מוכחת עליו: **גזרו ביה מעילה.** משמע הכא דאיכא מעילה מדרבנן וה"נ אמרינן פרק הוציאו לו (יומא דף נט. ושם:) ובפרק ולד חטאת (תמורה ד' יח:) מועלין בדמים דברי ר"מ ור"ש וחכ"א אין מועלין ועד כאן לא פליגי אלא דרבנן אבל דאורייתא אין מועלין ואית דגרסי פרק ולד חטאת מ"ט דמ"ד אין מועלין ושיבוש הוא אלא ה"ג מ"ט דלכולהו אין מועלין מדאורייתא והתם נמי תנן ר"ש אומר הדם קל בתחילתו וחמור בסופו כו' אלמא דמדרבנן הוא ותימה דבסוף פרק בתרא דתמורה (דף לג:) (מ) בעי גבי מקדיש עולה לבדק הבית אסור לשוחטה עד שתיפדה ומועלין בה שתי מעילות ופריך ואי דרבנן מי איכא מעילה דרבנן וי"ל דכיון דאיכא מעילה דאורייתא לא שייך לתקן מעילה אחר דרבנן ומיהו תימה דריש מעילה (דף ב.) תנן קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן דרבנן ומאי איכא בין מעילה דאורייתא ומעילה דרבנן דאורייתא משלם חומש דרבנן לא משלם חומש וכ"ש קרבן ופריך מי איכא מעילה דרבנן אין דאמר עולא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה הא דרבנן איכא מעילה ואמאי לא מייתי מתני' דאיכא מעילה בדמים וי"ל משום דדמיא טפי לקדשי קדשים ששחטן בדרום (נ) וכמאן דחנקינהו דמי (ס) (והרב ר' חיים וכן פי' בקונטרס כאן) דדם אקדשוה רבנן והשתא איכא שפיר מעילה דאורייתא אבל קדשים שמתו לא נחתא להו קדושת דמים הילכך מייתי טפי שפיר י] (ע) ואפר פרה נמי איכא קדושה מדרבנן וקשה לפירושו דבפרק ולד חטאת (תמורה דף יג.) גבי קדשים שמתו דפריך מי איכא מידי דמעיקרא לית ביה מעילה יא] דפסקת ואמרת אפי' בקדשים קלים ולבסוף אית ביה מעילה ולא והרי דם ומאי פריך לפירושו טובא איכא לפלוגי (פ) לכך נראה כמו שפירשתי ומיהו תימה קצת אמאי לא מייתי מתני' דמייתי מינה סייעתא לעולא הנהנה מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום כשהיא מתה כיון שנהנה כל שהוא מעל ושמא להכי לא מייתי לה דדילמא היינו דוקא חטאת הואיל ולכפרה אתיא לא בדילי מינה ותקנו רבנן מעילה טפי כדקאמר בתר הכי דמחטאת לא שמעינן (צ) העולה ואית ספרים דגרסי הואיל ולכפרה אתיא בדילי מינה ואין הסוגיא מוכחת כן ושמא ה"ק מתני' אשמעינן דאפילו חטאת דבדילי איכא מעילה ועולא אשמעינן אילו היכא דלא בדילי איכא מעילה:

פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים. יש לדקדק אמאי נקט גבי פר לשון יחיד וגבי שעירי לשון רבים והוי מצי למינקט פרי עבודת כוכבים (ק): **דשמעינן** ליה לר"ש דחייש לפשיעה. קצת קשיא דרבי יהודה נמי חייש לפשיעה דלא אשכחן דניפלוג אתקנות ולעיל ס"ל משל יורשים: **דאי** לא קתני. כלומר דבר שאינו רגיל אלא באקראי בעלמא:

לרבנן

מסורת הש"ס

א) תוספתא דשקלים פ"ב ה"ז [הוריות ג:], **ב)** [יבמות סד: חולין פו:], **ג)** [תמיד לא:], **ד)** פסחים לד: יומא נז. זבחים ס: [בכורות כה: כתובות עה.], **ה)** [תמיד לא:], **ו)** [לעיל מד: וש"נ], **ז)** [פסחים קה. יבמות י.], **ח)** [לעיל נ: ע"ש], **ט)** צ"ל והך קמייתא, **י)** ס"א ל"ג וגי' רש"ק דאי קתני, **כ)** בטלה ודאי לא קתני הס"ד. צ"ק, **ל)** [שם בתמורה וכן בפסחים כו:], **מ)** [ע"ש היטב], **נ)** דכמאן. צ"ק, **ס)** צ"ל וכן פי' בקונטר' התם והרב רבינו חיים תירץ דדם אקדשוה בית דין והשתא כו'. צ"ק, **ע)** עי' צ"ק, **פ)** ועוד אמאי לא מייתי מאפר פרה דאיכא נמי מעילה מדרבנן לכך כו'. צ"ק, **צ)** [צ"ל הא דעולא. צ"ק], **ק)** [ויסוד על זה עיין תוס' יומא נ. ד"ה פר],

תורה אור השלם

1. צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: במדבר כח ב
2. וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: במדבר כט יח
3. זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת מִנְחָה תָּמִיד מַחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בָּעָרֶב: ויקרא ו יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' הדר אמר רבא הא נמי: **(ב)** שם יוסף וכן בכל העמוד: **(ג)** רש"י ד"ה דברי ר"ש וכיון דמקרא יליף עיקר הוא הך היא דאחרונא דאחריתא היא כצ"ל וכ"ב ושם ס"ל לר' יהודה דמן תרומת הלשכה באין וקי"ל כר' יהודה כו' דכן ילפינן מקרא וק"ל: **(ד)** ד"ה שמיני וכו' מני לי"ג כהנים העסוקים:

מוסף רש"י

פר העלם דבר של ציבור. כגון שהורו בי"ד בעבודת כוכבים ועשו ציבור על פיהם וידעו שטעו וחזרו בהם וצריכין מעות כדי ליקח פר ושעירי עבודת כוכבים של ציבור. **בתחילה מגבין להן.** שגזברין גובין מכל אחד מישראל מעות לקנות מהם פר ושעירי עבודת כוכבים לצורך קרבן (הוריות ג:). **הי מינייהו דאחריתא.** איזו מהמשניות נשנית אחרונה דנסמוך עלה אמלתא דמר ודמר, דכל חד וחד הדר משיטתיה קמייתא ונקט שיטתיה דחבריה ובתרייתא עיקר דהדור בהו מקמייתא (יבמות סד:). **באתרא דחשוכא.** דבבל שהיא מצולה (יומא נז.) בבל עמוקה (פסחים לד:). **אמרי שמעתתא דמחשכן.** כשאין יודעין טעמו של דבר בודין מלבם טעם שאינו (שם). **שביעי בסלת.** שלאחר הקטרת אברי תמיד מקטירין מנחתו דהיינו סלת תשיעי ביין. נסכים רביעית ההין, כל אלו קרבים עם האברים דאין מקריבין עולה בלא מנחה ונסכים וחביתים, אף על פי שקריבין בעבור כהן גדול, הואיל ומן הפסוק הם קודמין לנסכי תמיד (תמיד לא:). **מנחתם ונסכיהם בלילה.** למנחת נסכים קריבין בלילה, ואי קשיא הא אמרינן בהקומץ רבה (לעיל כו:) דברים שדרכן ליקרב ביום וקחשיב מנחת נסכים, מפרש לה בפרק יש קרבנות במסכת תמורה (דף יד.) דהא דקתני ביום בנסכים הבאים עם הזבח, והא דקתני בלילה בנסכים הבאין בפני עצמן כגון שהביא זבח בלא נסכים ולאחר זמן הביא הנסכים בפני עצמן יכול להביאן בלילה **ואפילו למחר.** אם הביא היום יכול להקריב נסכיו למחר, ובלבד שלא יקדשו בכלי מאתמול, דאי קדשי נפסלין בלינה כדתניא במסכת מעילה (דף ט.) קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה (לעיל מד:) אם קרב הקרבן בזמנו ואפילו מכאן ועד עשרה ימים (תמורה יד.) דקיי"ל אדם מביא זבחו היום ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים, ונפקא לן מהא דאמר מר ומנחתם ונסכיהם יתירי דכתיבי בקרבנות החג להכי כתיבי (זבחים פד.).

עין משפט נר מצוה

קנה א מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה ג:

קנו ב ג מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה כב:

רבינו גרשום

כיון דקא פרשי מספק הזאות. כשהיה ספיקא לאדם אם נטמא אם לא לא היה רוצה שיהו מזין עליו שהיה חושב בדעתו שמא לא נטמאתי והייתי מועל. אוקמוה אדאורייתא שאין מועלין באפרה. בתחילה מגבין להן כלומר שלא היו לוקחין אותה מתרומת הלשכה אלא גובין עכשיו מכל אחד ואחד פרוטה וקונין מהן: הי מינייהו באחריתא. כלומר צריכין אנו לידע אי זו נשנית באחרונה מאלו הברייתות שחזר בה ר' שמעון ואמר כר' יהודה דקיימא לן ר' שמעון ור' יהודה הלכה כר' יהודה: לימא קמייתא היא אחריתא שחזר בו מההיא דאמר בה בתחלה הן באין ואמר מתרומת הלשכה הן באין דחייש לפשיעותא כדאמרינן לעיל כיון דחזו דקא פשעי בה אוקמוה אדאורייתא דניתו מלשכה: במלתא דלית להו כפרה בגוה. כגון כ"ג שמת דאם היו היורשים מביאין בעבורו היו מביאין ולא בעבור עצמן משום הכי פשעי. במילתא דאית להו כפרה בגוה כגון פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז ניחא להו דליכפר ולא פשע ויהיב ובתחילה מגבין להן: לרבות פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז דהיינו נמי לאישי דנשרפין הן ודינן כתמידין: ת"ש שמיני בחביתין במס' תמיד חשיב כמה כהנים זוכים בתמיד. והשמיני בחביתין: באתרא דחשוכא. דבבל עמוקה וחשוכה: זמנין א) ומנחתם ונסכיהם בלילה או למחר והשתא בטלו שנים אלא דאי לא קתני שאם לא הביא נסכים היום [מביא] בלילה או למחר אבל בתר רוב הימים אזיל ורוב ימים באין נסכין עמו הכא נמי דאם מת כהן לא קתני הילכך קאמר שמיני בחביתין. ומהא ליכא למשמע מינה. אהדרוה קמי דרבא הא דקאמר ר' ירמיה בבלאי טפשאי אמר מבישתן כלומר מה שאין אנו מתרצין יפה שיש בו קושיא אומרין לפני בני ארץ ישראל כדי שילעיגו עלינו. ומטיבותן כלומר ומה שאנו מתרצין יפה אין אומרין לפניהן. הרי היא לך כמנחת תמידין שאינה בטילה לא בשחרית לא

א) נראה דצ"ל ה"נ דלא בטלי הא זימנין דקרבי מנחה ונסכים בלילה או כו':

שיטה מקובצת

א] מינייהו דאחריתא: ב] קמייהו. הדר אמר רבא הא נמי מטבותן: ג] כמנחת תמיד: ד] מינייהו דאחריתא: ה] עליה דנימא הדר: ו] מן הלשכה. נאמרה באחרונה דשמעינן לר"ש דאמר לעיל משל צבור תהא מנחת כהן שמת ולא מיורשין שמא יפשעו וה"נ גזר דילמא דלא גבו להו הילכך באין מן הלשכה: ז] העלם דבר: ח] והך היא: ט] אמרתי. דאי לא נפקא לי א) מקרא. מתמיד נפקא: י] ואפר פרה. עיין תוס' יומא דף מו ע"ב: יא] דפסק ותני אפי':

א) אולי צ"ל אמרתי דאי לא נפקא לי ממתני' מקרא דתמיד נפקא דכתיב וכו':